

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

מאכילין אותו גחלי רתמים

כתוב **בתנא דבי אליהו** (רבה פרשה יח) כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו, **שנאמר** (איכה פרק ב) נכח פְּנֵי ה', אילולי הדבר כתוב אי איפשר לאמר, וכל האומר ותחייב עליו מיתה, עכ"ל. לפי זה נוכל להבין את חומר הענין, להפסיק ולשווח באמצע הלימוד דברים בטלים ולהפנות עורף לשכינה הקדושה.

התחבולה הראשונה של היצר היא, להטעות את האדם שהמפסיק ממשנתו הוא לא נושא הלכתי ולא חיוב מעיקר הדין, אלא מידת חסידות בלבד, התחבולה השניה היא, שקשה לקיים את האיסור של המפסיק ממשנתו, והוא ענין חשוב ודרגה גבוהה שרק גדולי ישראל זוכים לקיימו.

אולם כאשר מעיינים בסוגיא, רואים שמדובר באיסור גמור שנפסק להלכה בדברי הפוסקים ללא חולק, ונוגע לכל לומד עם גדרים ברורים ומתי

מותר להפסיק ומתי אסור. ואמרו בעלי המוסר שצריך האדם לתאר לעצמו איך שפתיו נכוות מגחלי רתמים שמאכילין אותו כאשר מפסיק באמצע הלימוד, וכך יוכל לזהר ולא להפסיק.

אם יש צורך מוצדק להפסיק, ראוי ונכון לדעת את האופנים המותרים להפסיק, כך יוכל לאדם לזהר שלא להפסיק באופנים האסורים.

התחבולה השלישית של היצר היא, כיון שכל כך חמור להפסיק ממשנתו, אולי עדיף לא להתחיל ללמוד מאשר ללמוד ולהפסיק ממשנתו? והתשובה על כך ברורה שאיסור ביטול תורה יותר חמור, כי דבר ד' בזה. אלא לימוד וזהר כפי כחו, ויחפש עצות ותחבולות ללמוד בריצפות, ואין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו.

וכעין מה שכתב **בשו"ע הרב** (הלכות תלמוד תורה פרק ב הלכה ה) על השוכח תלמודו שאומר מוטב לא ללמוד שאז לא אתחייב בנפשי, מאשר ללמוד ולשכוח שאתחייב בנפשי. והשיב על כך, שאילו לא למד כלל, לא מעלה עליו הכתוב בלבד כאילו מתחייב בנפשו, אלא היה מתחייב בנפשו ממש.

ברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'המפסיק ממשנתו'

הקטפים מלוח עלי שיח

תקציר: סדרת הגיליונות בנושא מצות תלמוד תורה; החלק הראשון - ללמד את בנו תורה: 392 'גדר חיוב האב ללמד את בנו תורה' 393 'בן חמש שנים למקרא' 394 'מנהג תלמודי התורה בזמננו' 395 'פולמוס החיידרים בזמננו'.

החלק השני - ללמוד בעצמו תורה: 396 'מצות תלמוד תורה' 397 'מצות ידיעת התורה' 398 'מצות הבנת התורה' 399 'פולמוס שיטות הלימוד' 400 'סדר הלימוד כהלכה' 401 'לימוד הלכה למעשה' 402 'לימוד מוסר כהלכה'.

שלשה נושאים: גיליון שלפנינו מספר 403 בנושא 'המפסיק ממשנתו' יתבאר שלשה נושאים נפרדים. הנושא הראשון - מקור וגדר איסור דברים בטלים. הנושא השני -

למען יברכך

השבועות הקיימים בס"ד

שיעור בהלכה בנושא

מניעה

איסורי ריבית

לאור העדכום השניים

במערכת הבנקאית

השיעור יתברר ע"י

הגאון רבי בנצח ויגד שליט"א

ראש בית הוראה לעניני ריבית

ביום חמישי פרשת מטות מסעי - כ"ב תמוז תשפ"ג

בבית הכנסת מנצח קרלין

רח' חסידי קרלין 1 שבתות בני ישראל ח'שלים 3000 - 2000 אהר"צ

תנאי השיעור:

מידע הלכתי קריטי לכל מי שנחייב בחשבון בנק | מפרטות הלכתיות לנלוותות בריבית |

על מיזם הריבית שחובק מענקי לע"ש | האוצר בקיחת בהלוואה ככל בית ששק (גם בלי קרדיט) |

איך להקדיש סדר בבורה ללא נזפת ריבית

תעודת למועמתי השיעור

בזמן לריבית נכונ ונכון כפיית ריבית במסגרת מיוחדת

שיעור
תלמוד
תורה
ביום
חמישי
פרשת
מטות
מסעי
כ"ב
תמוז
תשפ"ג

השיעור
מתקיים
באמצעות
זעיר יודיר
הילכתא

עלויות השיעור נפרד בארבעות בית הוראה לעניני ריבית

זעיר יודיר
הילכתא
מועמתי מנצח

נושאי השיעורים הקרובים בס"ד:

- אבלות החורבן
- סימפוזיון המשך בנושא חניית לאל כשרות
- קידוש החודש וגרמי השמים
- ביטחון והשתנות לבני תורה
- חומה וקידושין למעשה
- כבוד אב ואם לאחר נישואין.

אם אין קמח אין תורה

להקשר התנהגות לכותב וליועץ, הרב יחיים וסבילר 053-512-6004

2. מה נחשב דברים בטלים?

שיחת הילדים: בגדר דין 'השח שיחת חולין עובר בעשה', מבואר **ברש"י** (יומא דף יט:), וכך נוקטים להלכה **המגן אברהם** (או"ח סימן קנו ס"ק ב), **והפרי מגדים** (אשל אברהם או"ח סימן קנו ס"ק ב), **והשו"ע הרב** (אורח חיים סימן קנו סעיף טז), **והמשנ"ב** (סימן קנו ס"ק ד), שעובר בעשה רק אם שח 'שיחת הילדים' שהוא דבר גנאי וקלות ראש.

דיבורי הבאי: מאידך מדויק מדברי **תלמידי רבינו יונה** (ברכות דף ט: מדפי הרי"ף) **והמאירי** (יומא דף יט:), שאפילו שיחת חולין בעלמא אסורה, שכתבו אבל 'כשמדבר בעסקי לצורך פרנסתו', או 'כפי מה שיכריחנו הצורך' אין בו איסור. וראה **בהגהות רבי עקיבא איגר** (אורח חיים סימן קנו סעיף א על מג"א ס"ק ב) שהביא את מחלוקת הראשונים של רש"י עם תלמידי רבינו יונה.

וכן מבואר **בפרי מגדים** (אורח חיים אשל אברהם סימן קנא ס"ק א) שאפילו סתם דיבורים עובר בעשה, וכן מדויק בדברי **הפרי מגדים** (אורח חיים משבצות זהב סימן שז ס"ק א), לגבי האיסור להרבות בשיחה בטילה בשבת, שגם בסתם דיבורים עובר בעשה. וכן מבואר **בשו"ע הרב** (יו"ד תלמוד תורה פרק ג סעיף ה) שהעשה מתייחס לכל השח בדברים בטלים.

וכתב **המשנ"ב** (סימן קנא ס"ק ב) בשם **הפרי מגדים** ששיחה בטלה לגמרי ראוי למנוע תמיד מזה. והביא **בארחות יוסף** (ערך ביטול תורה) מאמרים רבים מדברי חז"ל בהפלת חומר, עוון ביטול תורה ואיסור דברים בטלים, והוסיף שאיסור דברים בטלים, אין הכוונה לאסור אפילו תיבה אחת שאינו דברי תורה, שזה רק לבעלי מדרגה גדולה, כמו שאמר הגר"א בשעת פטירתו כמה רגעים בתלתי מן התורה, ומה שאמרו השח שיחת חולין עובר בלאו ועשה, פירש רש"י דהינו שחוק וקלות ראש. ואמרו בשם **החזו"א** שגדר דברים בטלים שאם מדבר

מהו גדר האיסור להפסיק ממשנתו? האם הוא איסור גמור או מידת חסידות, האם מותר להפסיק לצורך אכילה ושתייה וכדומה. הנושא השלישי - האם מותר להפסיק לצורך מצוה עוברת (אמן, קדושה, ברכו, ברכו, ברכת כנינים, י"ג מדות, ברכת ברק ורעם) ולמצוה שאינה עוברת (צדקה וכדומה)?

להשלמת העניין; ראה בגיליון עומק הפשט מספר 396 דברי הפוסקים בגדר חיוב מצות תלמוד תורה, וגדר איסור ביטול תורה.

1. איסור דברים בטלים

הגית: כתוב **בפסוק** (יהושע פרק א פסוק ח) לא יְמוֹשׁ סֶפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפֶּיךָ וּמִיֶּדְיֶיךָ בּוֹ יָמֹם וּלְיָלֵיָהּ. ומבואר **בגמ'** (מנחות דף צט:), ונפסק **ברמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ח), **ובשו"ע** (יו"ד סימן רמו סעיף א), שמכאן למדנו חיוב לקבוע עיתים ביום ובלילה. ומבואר **בחפץ חיים** (בכמה מקומות) שחייב כל אדם לתלמוד תמיד כפי כחו, ואם יש לו זמן לתלמוד ואינו לומד מבטל עשה של (דברים פרק יא פסוק יט) לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְיַדְבֶּקְתָּ בְדָרְךָ.

עובר בלאו ועשה: מבואר **בגמ'** (יומא דף יט:) אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה, **שנאמר** (דברים פרק ו פסוק ז) וְדַבַּרְתָּ בָּם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָהּ אַחֵרִים וּלְגִירַת הַמַּאֲרִי (שם), ולא בדברים בטלים. רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו, **שנאמר** (קהלת פרק א פסוק ח) כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר.

דברי הגמ' מובאים ברבינו יונה בספר **היראה**, שהשח עובר בלאו ועשה, ואילו בדברי הפוסקים בשו"ע ונ"כ דלהלן, הזכירו רק שעובר בעשה, ולא הזכירו את הלאו.

לגבי העשה של ודברת בם, כתב בספר **החרדים** (מצוות עשה פרק ד אות כז) והשח שיחה בטילה עובר בעשה שנאמר ודברת בם, משמע בם ולא בדברים בטלים ולא הבא מכלל עשה עשה. מבואר מדבריו שהוא עשה גמור. מאידך מבואר בחידושי **רבי אברהם מן ההר** (יומא דף יט:), שהוא איסור דרבנן שלא יהיה רגיל בשיחה בטלה, והפוסקים הם רק אסמכתא.

וכן מבואר **בפרי חדש** (או"ח סוף סימן טז), **ובפרי מגדים** (אשל אברהם סימן קנא ס"ק א), שהעשה של ודברת בם הוא רק מדרבנן, והדרשה של הפסוק הוא רק אסמכתא. **ובחפץ חיים** (פתיחה באר מים חיים עשין אות יב) מסתפק האם העשה של ודברת בם הוא רק אסמכתא. ולגבי הלאו של כל הדברים יגעים מבואר **בחות יאיר** (סימן קלט) שהלאו הוא איסור דרבנן ולא דאורייתא והדרשה הוא רק אסמכתא.

וביאר **החפץ חיים** (פתיחה באר מים חיים עשין אות יב) שהעשה של תלמוד תורה מחייב לתלמוד תורה, ומצד זה המדבר דברים בטלים מבטל את מצות תלמוד תורה בשב ואל תעשה, שבזמן הביטול אינו מקיים את המצוה של לימוד התורה. ולכן הגמ' ביומא מוסיפה שבנוסף לביטול עשה בשב ואל תעשה, עובר בקום ועשה על עשה של ודברת בם (כלומר הלאו הבא מכללו), שהתורה אסרה לדבר דברים בטלים.

עשר דקות כבר צריך להיות איכפת לו.

סתיקה: קשה להשגה שלכאורה יש סתירה בדברי הפרי מגדים והשו"ע הרב והמשנ"ב והארחות יוסף, שמצד אחד כתבו שרק בשחוק וקלות ראש עובר בעשה, אבל בדברים בטלים בעלמא אינו עובר, ומאידך כתבו שצריך לימנע לגמרי מדברים בטלים משום העשה של ודברת בם.

סוד נפלא: ויש לומר שיש לחלק את החיוב ל 2 דרגות. בשחוק וקלות ראש עוברים בדיבור כל שהוא, ואילו בשאר דברים בטלים, עוברים רק כשיש לו זמן לתלמוד ולא לומד. ולכאורה כל אחד לפי כוחו שלא ידבר יותר מידי, כמבואר בגיליון עומק הפשט 396 לגבי מצות תלמוד תורה, ועל זה אמר **החזו"א** שאחרי עשר דקות 'צריך להיות אכפת לו', כלומר שנצרך לאדם בהכרח דיבור מועט, ואם מדבר כבר יותר מדי צריך להיות איכפת לו.

וראה לדבר ממה שמבואר **בשו"ע** (או"ח סימן שז סעיף טז), ויותר מפורש **בבאור הגר"א** (אורח חיים סימן שז סעיף

כ"א - מתחייב קנסו

כתוב **במשנה** (אבות פרק ג משנה ד) הנעור בליה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו. ואילו **במשנה** (אבות פרק ג משנה ז) של 'המפסיק ממשנתו' נחלקו הראשונים מה הגרסה הנכונה, מתחייב בנפשו, או כאילו מתחייב בנפשו.

מתחייב: גירסה ראשונה מתחייב בנפשו, וטעם הדבר פירש רש"י (אבות שם, הובא במחזור ויטרי אבות שם) כלומר מסתכן בעצמו, כשעוסק בתורה אין רשות לשטן להזיקו, וכיון שפסק מדברי תורה לדברים בטלים ניתנה רשות לשטן להזיק.

באופן אחר מבאר **רבינו יונה** (אבות שם), כי בעוד שהאדם שונה אין לו להשיח שיחת חולין כי צריך לעמוד ביראה ובאימה לפני התורה כענין שאמרו כל תלמיד ששונה ואין שפתותיו נוטפות מור תכוינה מאחר שהוא משתמש בכתרה של תורה שהוא כתרו של הקדוש ברוך הוא צריך שלא ידבר שיחה בטלה, ואם קל ראשו להפסיק ממשנתו הרי זה מתחייב בנפשו והדין נותן.

כאילו מתחייב: גירסה שניה כאילו מתחייב בנפשו, וטעם הדבר פירש **במחזור ויטרי** (אבות שם), כאילו מתחייב בנפשו ולא נתחייב בנפשו ממש, לפי **שנאמר** (דברים פרק ו פסוק ז) **וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדַרְךָ. וְנֹאמַר** (משלי פרק ו פסוק כב) **הִתְחַלֶּכֶתְךָ תַּחְתָּה אֲתָךְ בְּשֹׁכְכָךָ תִּשְׁמָר עֲלֶיךָ. כֹּל זְמַן שֶׁאֵין מִסִּיחַ יְדַעְתָּ מִן הַתּוֹרָה, תּוֹרַתוֹ מִשְׁתַּמְרַת עֲלֶיךָ, וְזֶה הוּאִיל הוֹסִיף דַּעְתוֹ קֶרֶב לַהֲתַחֲיִיב בְּנַפְשׁוֹ, וְכָתִיב (עֲלֶיךָ פֶּרֶק כג פֶּסוּק ה) הִתְקַיֵּץ עֲנִיבָה לָךְ וְאִינָנוּ.**

ההבדל בין המפסיק ממשנתו שהוא כאילו מתחייב בנפשו, למפנה ליבו לבטלה שהרי זה מתחייב בנפשו, מבאר **התוס' יום טוב** (אבות שם) וכענין זה **במאירי** (אבות שם) שכאן מדובר במפסיק דרך עראי ומיד חוזר למשנתו, ולכן רק כאילו מתחייב בנפשו, אבל במפנה לבו לבטלה הוא מתחייב בנפשו ממש.

באופן אחר מפרש **בתפארת ישראל** (יכין אבות שם) אף שבאמת אינו מתחייב בנפשו, דהרי משבח להקב"ה, ע"כ פ' גלי אדעתיה שאין עינו ולבו קשורים בדברי אלקים חיים.

המתעטש אין אומרים לו בבית המדרש אסותא, גם שלא בשעת הלימוד, וכל שכן בשעת הלימוד שעונשו גדול, כמו שאמרו חכמים שמאכילין אותו גחלי רתמים.

מחדש **הפרישה** (סימן רמו) והעתיקו **הש"ך** (ס"ק טז), דוקא בזמניהם שלא הראו מספריהם לחוץ, כל שכן שלא היו משיחים כלל, אבל עכשיו שבלאו הכי אין נזהרים אומרים רפואה. ונחלק עליו **הט"ז** (ס"ק ו), שלא שייך להתיר לומר אסותא, והשומע יתיר לדבר שיחה בטלה, ואנו מזהרים עליה בעונש גחלי רתמים, ואדרבה צריך להזהיר על כך, וילמדו מזה לאסור שיחה בטלה.

3. איסור מפסיק ממשנתו

מתחייב בנפשו: מבואר **במשנה** (אבות פרק ג משנה ז) המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו. ומפרש **ר"ע ברטנורה** (שם) שהוא הדין כל שיחה בטילה, אלא שדיבר בהווה שדרך הולכי דרכים לדבר על מה שרואים. ויש אומרים (רבינו יונה בספר היראה) שהחידוש במה נאה אילן זה, שהרי הוואה את האילן מברך ברוך ששכח לו בעולמו, ובכל זאת כאילו התחייב בנפשו משום שהפסיק ממשנתו.

גחלי רתמים: כתוב **בפסוק** (איוב פרק ל פסוק ד) **הַקִּטְפִּים מְלוּחַ עֲלֵי־שֵׁתִים וְשֹׁלֶשׁ רִתְמִים לַחֲמָם, וּמִכָּר דּוֹרֶשֶׁת הַגַּמְ' (עבודה זרה דף ג: חגיגה דף יב:). אמר רבי לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים. וכתב **בתרומם** (איוב שם, הביאו בתוס' יו"ט אבות שם) דשבקינן פתגמי אורייתא מן לוח לבהון מטול מילי דעלמא. והובא בספר **החורדים** (מצות לא תעשה מדברי סופרים התלויות בפה פרק ד אות ה), אסור להפסיק דברי תורה במילי דעלמא, והביא את דרשת הגמ'.**

א) לגבי האיסור להרבות שיחה בשבת, שמעט שיחה בטילה מותר. ומשמע שאין איסור דברים בטלים כדיבור מועט. ומבואר **בפרי מגדים** (אשל אברהם סימן קנו ס"ב) בשם **הרמב"ם** (אבות פרק א משנה יז), שעל דיבורים סתם נאמר הכלל לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ורב תלמידו של ר' חייא מנע ממנו ולא שח שיחה בטילה מימיו.

וכן מפורש **במסילת ישרים** (פרק יג), בביאור מידת הפרישות, שהדיבור אם אינו דיבור אסור ודאי דין תורה מותר הוא, אמנם כמה ביטול תורה נמשך ממנו וכו'. הרי שעצם הדיבור אין בו איסור.

דבר ד' בזה: עוד מבואר **בגמ'** (סנהדרין דף צט.) על **הפסוק** (במדבר פרק טו פסוק לא) **כִּי יִדְבַר ד', קָנָה, רַבִּי נְהוֹרַאי אָמַר כֹּל שֶׁאִפְשָׁר לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְאִינוֹ עוֹסֵק.**

וכן נפסק **בשו"ע** (יו"ד סימן רמו סעיף כה) כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, או שקרא ושנה ופירש להבלי העולם והניח תלמודו וזנחו, הרי זה בכלל כי דבר ה' בזה, ומוסיף **הרמ"א** ואסור לדבר בשיחת חולין.

וכתב רבינו יונה **בשערי תשובה** (שער ג אות קעז), הקובע עצמו לשיחה בטילה ובטל מדברי תורה יש בזה רעה שהיא דרכי מות, כי אין לא זכר ולא שם על לבו כי בעתים ההם אשר הוא משחיתם, יוכל להשיג הנעימות לקנות חיי עולם אם יקבע העתים המזומנים לתורה.

דיבור בבית המדרש: מבואר **בגמ'** (ברכות דף גג.) ונפסק **ברמב"ם** (תלמוד תורה פרק ד הלכה ט), ו**בשו"ע** (יו"ד סימן רמו סעיף יז), ו**בש"ך** (ס"ק טז), וכענין זה **במשנה ברורה** (סימן קנא ס"ק ב), שאסור לדבר בבית המדרש רק בדברי תורה, ואפילו נתעטש אין אומרים לו אסותא מפני ביטול בית המדרש. והוסיף **בשו"ע הרב** (הלכות תלמוד תורה פרק ד סעיף יא), שאסור לדבר דברים בטלים בבית המדרש, ואפילו

שם נשארו דקות מועטות בשיעור התחיל נושא חדש, וכאשר נגמר הזמן הפסיק באמצע הנושא.

מפני הכבוד: כתב בספר **יוסף אומץ** (מהדורות מכון שלמה אומן עמוד של), ההפסקה מהלימוד לא יותר חמורה מהפסקה בקריאת שמע בין הפרקים, שמוותר לשאול מפני הכבוד ולהשיב לכל אדם, ולכן אם אחר שואל בשלומי צריך להשיבו, אבל לא יפנה אליו בעצמו, ומסיים שאין ההיתר ברור כל כך, וכתבו בכדי ללמד זכות על המפסיקים, ולכן כאשר לומד בביתו ומגיע אורח יקבל פניו בקצרה בסבב פנים יפות ויגמור הלימוד שעוסק בו ואז ידבר עמו כרצונו.

ויש לציין למה שכתב **בספר המכריע** (ערך סו), שגם בכל מצוה יש איסור להפסיק באמצע המצוה, ודימהו לאיסור להפסיק ממשנתו וזוהו הוא לומד לכל מצוה, ומסיים אבל לשאול ולהשיב מפני הכבוד היתרו לו חכמים.

קביעות: כתב בספר **יוסף אומץ** (מהדורות מכון שלמה אומן עמוד שלא) בשם **סדר היום** (סוף פרק דרך הלימוד) שהעונש נאמר רק על מי שעוסק בדברי תורה בקביעות עיתו ופוסק. וכן מדויק **בדברי המגיד לבית יוסף** (מגיד מישרים פרשת כי תבוא) בזמן שקובע ללמוד יקפיד לא להפסיק.

מאיךך בדברי **המאירי** (בית הבחירה למאירי מסכת אבות פרק ג) מפרש שאפילו במשנת ארעי כגון המהלך בדרך להכרח צרכיו ושונה בדרך הילוכו אסור להפסיק לשיחה בטילה ואם הפסיק מעלה עליו הכתוב כאילו התחייב בנפשו. ויתכן לפרש שכונת המאירי הוא רק לאופן של קובע לימודו בדרך, אבל מי שאינו קובע כלל גם לפי המאירי אין בו איסור מפסיק ממשנתו.

וראה במה שכתבו מחברי זמננו, **ויברך דוד** (הלכות תלמוד תורה סימן טט) **שערי צדק** (שער ב אות ה), **פסקים ותשובות** (סימן רמו אות לט), שאם לא קבע עצמו ללימוד, ויודע מראש שיצטרך להפסיק אין איסור מפסיק ממשנתו, ולכן כשיש לו מעט זמן בינתיים ודאי עדיף ללמוד, מאשר להתבטל. וכך נהג **הסטייפלער זצ"ל** שבשעת קבלת קהל בין אדם לאדם היה לומד משניות, אף שידע שיצטרך להפסיק מפני השואל הבא.

תנאי: יש שמועה בשם **הסטייפלער** (הביאו השואל במשנה הלכות חלק יג סימן קסט) שמועיל לעשות תנאי קודם הלימוד שאינו קובע עצמו בלימודו לעולם, כדי שלא יכשל באיסור מפסיק ממשנתו, שלא הפסיק באמצע הקביעות, אלא קודם ההפסק סיים את זמן לימודו הראשון, ואחרי ההפסק מתחיל סדר לימודו חדש. ונחלק על שמועה זו **במשנה הלכות** (ש"ת חלק יג סימן קסט), שלא שמע מקור מוסמך לשמועה, ומסברא נראה לו שאין מועיל תנאי כזה, ענין 'מתנה על מה שכתב בתורה נתאו בטל', ובכל רגע חייב בתלמוד תורה, ומה שהפסיק הסטייפלער לצורך קבלת קהל הרי היה מותר לו להפסיק לצרכי רבים.

שאלו את **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (כבוד התורה עמוד לד הערה 13) האם מועיל לעשות תנאי, והשיב: צריך להיזהר עכ"ל.

ולדעת **השערי צדק** (שער ב אות ה) הערה יא, **פסקים ותשובות** (סימן רמו אות לט), ו**בהם נהגה** (עמוד קא הערה כו), אין מועיל התנאי בזמן הקביעות, שאדרכה זה גופא האיסור ועל ידי התנאי עוקר את כל האיסור ואינו אלא משקר את

עובר בעשה: כתב **רבינו חננאל** (יומא דף יט:) אמר רב המפסיק בעת שקורא בתלמוד ושח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת עם, עם יש לך להפסיק ולקרות ק"ש ולא בדברים אחרים. ודבריו דלא כפשוטו הראשונים (שם) שהעשה של 'ודברת עם' הולך על ביטול תורה בכללות, ולא על מפסיק ממשנתו.

שמיעה: מובאר **בגמ'** (כתובות דף ה:) אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים, מפני שהן נכוות תחלה לאיברים. והנה לשון **המשנה** (אבות שם) **והגמ'** (ע"ז שם) שפוסק מדברי תורה ושח דברים בטלים. וכתב **בשיח יצחק** (למהר"א מני, הובא בבנין עולם עמוד י) **ובחוסן היושע** (מאמר א פרק ה), שהוא הדין אם הפסיק מלימודו לשמוע דברים בטלים, אפילו שלא דיבר בשפתיו, נחשב פוסק מדברי תורה.

וכעין זה הביא בספר **אהבת חסד** מרגניתא טבא הנהגות טובות וקדושות של **הג"ר יהונתן וואלינער זצ"ל** מעיר לובטש (אות ז), יזהר שלא לשמוע כשמדברים דברים בטלים באמצע הלימוד כי שומע כעונה, וכן יזהר באמצע הלימוד משום מחשבה אחרת והרהור בטל.

4. אופני היתר

גמר הענין: לשון המשנה הוא "המפסיק ממשנתו" וחידיש בספר **יוסף אומץ** (אות ט עמוד 268, מהדורות מכון שלמה אומן עמוד של) שהאיסור הוא רק באמצע הענין, שיצטרך אחרי ההפסק לחזור ולשנות מתחילת הענין, אבל אם גמר את הענין אין איסור המפסיק ממשנתו. ועל זה הסתייג וכתב שלא מצא מקור להיתרים אלו של גמר הענין ושאלת שלום מפני הכבוד והיראה (מובא בהמשך), ובכל זאת כתב כן ליישב מנהגם של ישראל, אבל החדר לנפשו לא יסמוך על היתרים אלו אלא ימתין עד גמר לימודו בשעה היא.

וכן מוכח **בשער הציון** (סימן רפה ס"ק יא) לגבי הענין לא להפסיק באמצע אמירת שנים מקרא ואחד תרגום, שהענין הוא אפילו בין פרשה לפרשה, אבל באמצע הענין מן הדין אסור להפסיק שהפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים. ומסיים השערה הציון, יתכן שיחה מאכילין **היטב** (ס"ק) שכתב ואיסור גדול להפסיק כדיבור בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום.

וכעין זה מובאר **במדרש שמואל** (אבות שם) בשם **הר"ר משה אלמושיניו** שמפסיק ממשנתו הינו באמצע הענין, משמע שאם סיים את הענין אינו עובר. וכתב בספר **דברי אבות** (להגה"ק מבוטשאטש) בגמר הענין מותר להפסיק לצורך, כגון ליתן רווח בין פרשה לפרשה וכדומה.

וכתב בספר **ישועות חכמה** (סימן כז), וכעין זה בספר **ובהם נהגה** (שם), כאשר מסיים ענין מותר להפסיק לצורך, אולם מכל מקום אינו דרך כבוד לספר שידבר בדברי העולם כאשר הספר פתוח, והרי זה כאילו הופך פניו ממנו, ולכן כשואה שצריך לדבר כמה דקות, יסגור הספר או יכסנו במפה.

זמן קצוב ללימוד: לכאורה כאשר נגמר זמן הסדר, למרות שהוא עדיין באמצע הענין, אין עליו דין מפסיק ממשנתו. וכפי שהביא בספר **דרכה של תורה** כמה מעשים מגדולי ישראל שהיה להם סדר מדויק והפסיקו אפילו באמצע ענין. וכך נהג **הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל** במסירת השעורים בישיבת קול תורה

ביטול תורה, ואמר לו שלא ינהג כן, כי יש אברכים שהשחרור של הקימה והשתיה מסייע להם לריכוז.

5. הפסק לצורך מצוה

אין גחלי רתמים: הדין של גחלי רתמים הוא מחמת הזלזול בדברי תורה (ובספר ובהם נהגה פרק ג הביא לכך כמה מקורות נפלאים). שפוסק מלימודו ועוסק בדברי שיחה שהם דברים בטלים, בבחינת פזרות נְשַׁבְּרִים אֲשֶׁר לא יְכִילו הַפְּיָס, אבל אם מפסיק ממשנתו ועוסק בדבר מצוה אינו אוכל גחלי רתמים, ואפילו אם מפסיק למצוה שאינה עוברת שאסור להפסיק בשבילה, מכל מקום אינו אוכל גחלי רתמים. וראה להלן, לגבי המפסיק לצורך 'קצת מצוה' האם נאמר עליו 'כאילו מתחייב בנפשו'.

וכמבואר **במחזור ויטרי** (אבות שם) שהדרשה של עלי שיח מדובר שפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי חולין, ואין לומר שפוסק מדברי תורה ועוסק בתפילה, שלמרות דלאו שפיר עבד ותפילתו וטובה מיהו אין מאכילין אותו גחלי רתמים. וכן מדויק **ברש"י** (עבודה זרה דף ג: ד"ה הפוסק) מי שעוסק בתורה ופוסק על דברי שיחה בטלה, עכ"ל. משמע מרש"ש שאם אינו מדבר דברים בטלים כשפוסק אינו אוכל גחלי רתמים.

כאילו מתחייב בנפשו: מבואר **בפירוש הרע"ב** (אבות שם בפירוש השני) שהחידוש של המשנה הוא, למרות שעל ידי זה מברך ברוך שככה לו בעולמו, מכל מקום מעלין עליו כאילו מתחייב בנפשו מפני שהפסיק ממשנתו. וכתב **החסידי רבי יוסף יעבץ** (אבות שם) למרות שמתוך כך יבוא לספר בשבחיו של הקב"ה שברא אלה, מכל מקום אסור להפסיק מקדושה חמורה לקדושה קלה... ולמה יניח את העיקר ויאחזו את שאינו עיקר. וכתב **מהר"ם אלשקר** (הובא במדרש שמואל שם) **ובתפארת ישראל** (אבות שם) שהחידוש במשנה הוא, אף שמתעסק בשבחיו של מקום שהוא קצת מצוה, בכל זאת כאילו מתחייב בנפשו כי תלמוד תורה כנגד כולם.

ודייק מדבריהם בספר **אילת אהבים** (לרבי יחיאל אריה לייב ברים, עמוד פו צב), הובא בספר **בתורתו יגנה** (חלק א עמוד עז, חלק ב עמוד לד), שברכת האילנות אינו מצוה עוברת, כי יוכל לברך בראיה הבאה, כמבואר **במשנ"ב** (סימן רכו ס"ק ו ושער הציון ס"ק ג). וההתבוננות ביופי האילנות אף שמקיים בזה מצוה של ואהבת את ד' אלקיך כמבואר **ברמב"ם** (יסודי התורה פרק ב הלכה ב) מכל מקום אין זה מצוה עוברת, ולכן מתחייב בנפשו למרות שעוסק במצוה. ויתכן לפרש דבריהם באופן אחר, שאין כוונתם על עצם הברכה שעל זה ואי לא מתחייב בנפשו, אלא על הדיבור מה נאה אילן זה. שעסק הדיבור אין בו כל כך מצוה.

יש לציין למה שכתב בספר **כנף רננים** (פתיחה לפרק שירה, הובא בספר הכל ישבוחך חלק ב עמוד רכח) שאם אומר מה נאה אילן זה כדי לעסוק בפרק שירה ולא להנאתו, מצוה קעביד ולא מתחייב בנפשו. וצ"ע שדבריו נסתרים מדברי הרע"ב והיעב"ץ ומהר"ם אלשקר ותפארת ישראל, ומצוה ליישב.

6. מצוה שאפשר על ידי אחרים

לצורך מצוה: מבואר **בגמ'** (מועד קטן דף טו:), מצוה שאי

תמונת אילוסטרציה ספרים פתוחים, ניד מופעל, והלומדים אינם.

עצמו שבאמת כן קבע. וכל מה שמועיל התנאי, הוא רק כאשר מלכתחילה אינו זמן קביעות הלימוד, ובכל זאת לומד, ובוזו מועיל תנאי שלא יחשב מפסיק ממשנתו. ולא שייך לומר מתנה על מה שכתוב בתורה, כי אינו מדין תנאי אלא שמעיקרא אינו זמן קביעות הלימוד.

כגון, שיועד שצריכים להתקשר אליו לפלאפון ובינתיים הוא לומד, או כאשר שומר על הילדים ביבי סיטר ובינתיים לומד, או כאשר לומד באמצע עיסוקיו על בסיס זמן פנוי, שאינו דומה ללימוד באמצע הסדר.

והוסיף **בשערי צדק** (שם) שגם באופן שאינו קובע כלל מועיל רק להפסיק במקום הצורך, אבל שלא לצורך כלל אין להפסיק אפילו באמצע לימוד ארעי.

סגירת הספר: במקום הצורך להפסיק, כתב **בפלא יועץ** (ערך דיבור) שאם צריך להפסיק וסוגר את הספר שלמד בו, אולי יועיל כמו מי שסיים את לימודו. וראה מה שכתב הפלא יועץ בספרו **יעלוז חסידים** (דף לד: ובמהדורה המנוקדת דף קח), צריך לזוהר מאוד שלא להפסיק תורתו, ואם הוא מוכרח להפסיק יגלול הספר, להורות שגמר לימודו ופונה לעסקו.

טעם נוסף מבואר בדברי **הישועות חכמה** (הנ"ל) שגם במקום היתר להפסיק, צריך לכסות את הספר משום מניעת בזיון לספר.

כאשר מסיים לימודו ויוצא מהבית צריך לסגור את הספר, כמבואר **בש"ך** (יו"ד סימן רעז ס"ק א) בשם **חכמי האמת** שיש מלאך אחד שנקרא ש"ד ראשי תיבות של שומר דפין, והוא שומר דפים על מי שמניח ספר פתוח ויוצא שמשכח תלמודו.

לצורך הלימוד: אם צריך לאכול ולשתות לצורך הלימוד מותר, ואין בזה עונש של המפסיק ממשנתו, וכעין מה שכתב **בשו"ת לב חיים** (חלק ג סימן כג) לגבי מה שכתבו המקובלים שצריך לקרות שנים מקרא ואחד תרגום בלי הפסק, אם באמצע שנים מקרא ואחד תרגום הוא צמא מאד למים, מותר להפסיק ולברך ולשתות, ולא נחשב הפסק. ויתכן להוסיף, שעדיף לסיים תחילה את הענין שאוחז בו, ויאכל וישתה ויחזור לתלמודו, כעין מה שכתב **ביוסף אומץ** (מהדורות מכון שלמה אומץ עמוד שלא) שגם בהפסק לצורך עדיף לסיים תחילה את הענין.

מובא בשם **הגרא"ל שטיינמן זצ"ל** (כאיל תערוג אסופת עצות עמוד סה) שהשיב לראש כולל אחד, שרצה לארגן חלוקת כסות תה וקפה באמצע הלימוד למי שצריך, שבביל למנוע

שלמד שלא על מנת לעשות ונוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם.

8. כאשר כבר התפלל

אמן קדיש וקדושה: כתב בשו"ת קנה בושים (חלק ג סימן ה), כאשר אדם באמצע התפילה ודאי שצריך לענות כל דבר שבקדושה, ואדרבה אסור לו ללמוד באמצע קדיש וקדושה. אולם כאשר כבר התפלל ונמצא באותו חדר שאומרים שם דברים שבקדושה, דנו הפוסקים האם חייב להפסיק לכך באמצע הלימוד. אמנם אם מתפללים בחדר אחר אינו חייב לענות עמהם.

פטור: לדעת הרמ"ע מפאנו (שו"ת סימן קב אות ח) הלומד תורה פטור מלענות אמן. וכתב בשו"ת מים רבים (סימן ב) הובא בפתחי תשובה (או"ח סימן ככד סעיף ה) שאין להפסיק באמצע הלימוד לענות ברוך הוא וברוך שמו ואמן. ולגבי אמן תמה עליו שהוא דינא דגמרא ואין נפטר. וצייד בציץ אליעזר (שו"ת חלק יא סימן ג אות ה). שהמים רבים דיבר רק לגבי תלמוד תורה דברים, ומשום ביטול תורה ובלבול התלמידים התיר שלא להפסיק, אבל בתלמוד תורה דיחיד צריך להפסיק.

ולדעת הגר"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק ו הלכה יב, פרק ט הלכה ו דבר הלכה ח), פטור מלענות אמן ואמן יהא שמיא רבה, אך קדושה וברכו ומודים, אם יהיה ניכר שהוא לא מצטרף איתם, יענה, וכן בברכת כהנים יעמוד כנגדם אפילו אם שמע כבר היום ברכת כהנים, אך תלמוד תורה דברים לא יבטל לשום דבר שבקדושה.

לדעת המשנת יוסף (שו"ת חלק א סימן קסה) פטור מלענות כלום חוץ מברכת כהנים כשחם באותו חדר, אך המפסיקים מלימודם לשיחה בטילה או לטלפון, ודאי שיפסיקו לדברים שבקדושה.

לדעת התורת חיים (או"ח סוף סימן טו) והשבט הלוי (שו"ת חלק ט סימן מג), ולהורות נתן (שו"ת חלק יא סימן ד). והגר"ש אלישיב זצ"ל (שיעורי הגר"ש ברכות דף נג). רבבות אפרים חלק ב סימן טו), אינו חייב לענות אמן. ולדעת הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (שו"ת תשובות והנהגות כרך ב סימן עה) אם לומד בבית הכנסת והוחזק הגיע לקדושה, הוא פטור מצד דיני עניית דברים שבקדושה, אולם כאשר יושב באמצע בית הכנסת קשה להקל כי נראה כמזלזל בקדושה וברכו.

חייב: מיידיק לדעת הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (רבבות אפרים חלק ב סימן טו) והגר"ח קניבסקי זצ"ל (בתורתו יהגה חלק ב עמוד עז, אשר ישראל שאלה קצה) צריך לענות אמן באמצע הלימוד. ולדעת הגר"ח זוננפלד זצ"ל (שו"ת שלמת חיים סימן קו), והג"ח חיים ברלין זצ"ל (שו"ת נשמת חיים ס"ח), אם עניית אמן בכונה מפריעה לו ללימוד לא יענה, אך אם לא מפריע ללימוד יענה.

ולדעת הגרמ"צ פלמן זצ"ל (תל תלפיות חלק ב עמוד תתקלט ט) אדם שלומד ושומע קדיש וקדושה וברכו, אם נמצא באותו חדר שבו מתפללים חייב לענות, ואם נמצא בחדר אחר אין חיוב לענות ומכל מקום רשאי לענות.

חידוש גדול כתב בשו"ת שלמת יוסף להרוצב"ר (סימן יא אות ב) אם עוסק במקרא צריך להפסיק ולענות אמן, ואם עוסק בגמרא אין צריך לענות אמן.

אפשר לעשותה על ידי אחרים דוחה תלמוד תורה, שנאמר (משלי פרק ג פסוק טו) יִקְרָה הַיָּא מִפְּנֵינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ בָּהּ, הא חפצי שמים ישוו בה. ואילו מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים אינה דוחה תלמוד תורה, שנאמר (משלי פרק ח פסוק יא) וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ בָּהּ, אפילו חפצי שמים לא ישוו בה.

עוד מבואר בגמ' (קידושין דף מ:): תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. ונפסק ברמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג-ד), ובשו"ע (יו"ד סימן רמו סעיף יח), וביתר הרחבה בשו"ע הרב (הלכות תלמוד תורה פרק ד סעיף ב-ג, או"ח סימן תמד אות יח), מצות תלמוד שקולה כנגד כל המצות, והתלמוד קודם למעשה בכל מקום, כי התלמוד מביא לידי מעשה ונמצא שניהם בידו, שלא שייך לקיים את המצות בתנאיהם ודמוקיהם בלי לימוד הלכות.

ולכן, כאשר נזמנו לפני לימוד תורה וקיום מצוה, אם מדובר במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, אסור לו להפסיק מלימודו. ואם מדובר במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, כגון להתירם לצדקה או להוצאת המת כשאין מישהו אחר, יקיים את המצוה ויחזור לתלמודו.

ביאור הדבר שתלמוד תורה דוחה מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כתב הגר"א (שנות אליהו הארוך מסכת פאה פרק א משנה א), שכל תיבה בפני עצמה של לימוד התורה היא מצוה גדולה השקולה כנגד כל המצוות, ומחויב בה תמיד **דכתיב** (יהושע פרק א פסוק ח) וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה, לכן עדיף תמיד להמשיך וללמוד, ולמשל כאשר לומד דף אחד מקיים כמה מאות מצוות, ועדיף ממצוה אחת שיפסיק במעשה המצוה, ורשאי לבטל רק לצורך מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, או לצורך אכילה שהוא גם כן מצוה.

שבת קודש: לגבי הכנות לשבת, מבואר **בשער הציון** (סימן רנ ס"ק ט) שצריך להפסיק מלימודו כדי לכבד את השבת. למרות שאפשר לעשותה על ידי אחרים באמצעות שלוחו; א. כי כבוד שבת מוטל על גופו של האדם, ומצוה בו יותר משלוחו. ב. כבוד שבת חמור, אבל בשאר מצות מועיל שליח, וצ"ע.

7. מצוה עוברת

תפילה: לגבי תפילה, מבואר בתוס' (מועד קטן דף ט: ד"ה כאן במצוה). שקיים מצוה עדיף מקריאת שמע ותפילה, שהרי אפילו לרבי שמעון בר יוחאי וחרביו מפסיקים לקיים מצות סוכה ולולב, ולא מפסיקים לתפילה וקריאת שמע. מבואר מדברי התוס' שמפסיקים אפילו באמצע הלימוד למצוה עוברת.

ונפסק בשו"ע (או"ח סימן פט סעיף ו), שאסור ללמוד משגהע זמן תפילה. ומבואר במשנ"ב (ס"ק ל) שאם התחיל ללמוד אפילו אחרי שהגיע הזמן, אינו מפסיק לתפילה, אם ישאר לו זמן אחר כך להתפלל בזמן תפילה, ולגבי קריאת שמע מחלוקת אם צריך להפסיק ולקרוא כיון שהתחיל אחרי שהגיע הזמן, או לא כיון שיפסיק זמן קריאת שמע גם אחרי הלימוד.

וכתב בשו"ע הרב (הלכות תלמוד תורה פרק ד סעיף ב-ג), ואין צריך לומר למצות שהן חובה מדרבנן בזמן מסוים, כמו תפילה וכיוצא בו, שחייב להפסיק, כמבואר בגמ' (ברכות דף יז). תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, ואם אינו עושה כן נמצא

תנו כקדו אהורה

עונש חמור: נוראות מה שכתוב בספר **הזהר הקדוש** (פרשת חיי שרה דף קכב: בתוספתא, ובפרשת שלח לך דף קסב.) "מאן דפסק יתפסק" וכו', מאן דפסק מילין דאורייתא על מילין בטלין יתפסקון חייהו מהאי עלמא ודיניה קיימא בההוא עלמא.

וכתב בספר **חסידיים** (אות תקמ"ד) הביאו **בפלא יועץ** (ערך דיבור) שהלומד ובאמצע לימודו מפסיק לדבר דברים בטלים או מסתכל בנשים נענש גם על הלימוד שלמד כבר. וביאר הגר"ח קניבסקי זצ"ל (דרך שיחה עמוד תקו), ודאי יקבל שכר על לימודו, ומאידך כיון שנגרם על ידי זה בזיון לתורה גם יענש על לימודו שגרם לבזיון.

אל תרגזו: כתוב ב**פסוק** (בראשית פרק מה פסוק כד) אַל תִּרְגְּזוּ בַּפֶּה. ופירש רש"י (שם) אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגז עליכם הדרך. דבר פלא הוסיפו **בבעלי התוס'** (החדש, שם אות יב) כמו שאמרו רז"ל ההולך בדרך ושונה ומפסיק משנתו ואומר מה נאה ניר זה ומה נאה אילן זה כאילו מתחייב בנפשו. ותמה על פירוש זה ב**לבוש האורה** (פרשת ויגש), שהרי ודאי עדיף ללמוד ולהפסיק, מאשר לא ללמוד כלל.

ואמר מגיד המישרים הגר"ן **בן ציון ידלר זצ"ל** בשם המהרי"ל **דיסקין זצ"ל** (ספר מעשי חייא סוף ההקדמה) שהאוכל גחלי רתמים, לא רק שיש לו כאב בשעתו אלא פיו נעשה פצוע שלא יוכל לאכול אח"כ, כך גם המפסיק ממשנתו, נענש שלא יוכל ללמוד אח"כ כמו שהיה קודם לכן.

תיקון: כתב **בבב הישר** (פרק נג) הלומד ולשונו יבש מחמת צמאון ואינו מפסיק מלימודו נחשב לו לכפרת עון על עון דברים בטלים.

באמצע הלימוד, וחייבים להפסיק מהלימוד ולתת להם. **אסוב:** מאידך לדעת הגר"ן **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני חול המועד עמוד שנב), וכענין זה כתב הגר"ר **שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (ש"ת שבת הלוי חלק י סימן קנז), אסור לעני להפסיק אחרים מלימוד תורה דברים, וכן ציבור לא צריכים להפסיק מלימודם לנתינת צדקה, כי נגרם מזה ביטול תורה דברים, והעני יכול לבוא בזמן אחר, והוסיף בחוט שני, שאין חיוב להפסיק בגלל המתרימים שהם רק ספק עניים כיון ששכיחי רמאים.

יש לציין, לפי הסברה שהזכירו בגלל שיש אפשרות להתרים בזמן אחר אין להפריע תלמוד תורה דברים, משמע שאם אין אפשרות להתרים בזמן אחר, מותר לתת צדקה באמצע הלימוד, כיון שהוא מצוה עוברת.

11. מקורות

ישר כת: תיתי להו להנהו תלמידי חכמים מופלגים, שביררו את הסוגיא הזאת וחיברו ספרים מיוחדים בנושא לעורר את ישראל עם קודש בעיניו חשוב זה, לקיים חובתם ליהזר בכבוד התורה הקדושה, שלא להפסיק באמצע הלימוד לשיחה בטלה ולא להפסיק אחרים באמצע לימודם.

הגר"ר יעקב מנחם גרבור שליט"א חיבר ספר נפלא 'ובהם נהגה' (מהדורה חדשה כסלו תשפ"ג 130 עמודים, ובמיוחד פרק ד עמוד צד) ובהם ליקוט נפלא בגודל מעלת לימוד התורה, איסור להפסיק ממשנתו, הלכות ביטול תורה, מאמרי חיזוק והתעוררות, הלכות עצות והדרכות ועובדות מגדולי ישראל בענין המפסיק ממשנתו.

וכן האריכו בזה בספרים הנפלאים שערי צדק להגר"ר יהודה יחיאל ליוא **ערלאנגער שליט"א**, וכן בקונטרס **כבוד התורה** שהופיע בבני ברק בעילום שם, ובספר פסקים ותשובות על שו"ע יו"ד להגר"א **אברהם אריה כ"ץ שליט"א**, וספר דיבור כהלכתו להגר"ר **שמואל הילמן דוידוביץ שליט"א**, ובקונטרס עלי שיח להגר"ר **יוסף הופמן שליט"א**, המפיצים אור בהיר בסוגיא זו לאמיתה של תורה. וכן ביאר את הענין הגר"ר **זאב רוט שליט"א** בספר תורת חיים (עמוד קנא).

קריאת שמע: כתב **הפמ"ג** (משבצות זהב סימן קב אות ג) שאם היה לומד ושמע ציבור קוראים קריאת שמע צריך לפסוק ולומר איתם פסוק ראשון. **י"ג מידות:** לדעת הגר"ר **משה פיינשטיין זצ"ל** (ש"ת אגרות משה א"ח ג סימן פט) מנהג העולם כשהציבור אומר י"ג מידות לומר עמהם ומסתמא יש לכך מקור, ואם כן יש להפסיק לשם כך גם באמצע הלימוד, אך מסתבר שבזמן לימוד תורה דברים אין להפסיק.

9. ברקים ורעמים

ברכת ברק ורעם: הרואה ברק ושומע רעם, בקריאת רעם, בן הפרקים מבואר **במשנ"ב** (סימן סו ס"ק יט) שמברכים ולדעת **המגן אברהם** (סימן סו ס"ק ה) **והגר"ז** (סימן סו סעיף ד) **והכף החיים** (סימן סו ס"ק טז) מפסיקים אפילו באמצע הפרק, וכתב בספר **יוסף אומץ** (מהדורות מכון שלמה אומן עמוד של) שלפי זה גם באמצע הלימוד מותר להפסיק לצורך כך.

ולדעת **החזון איש** ו**הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (שער העין עמודים סח, תמ), ו**שו"ת באר משה** (חלק ב סימן י), ו**שו"ת משנת יוסף** (חלק ז סימן סח), ברכת ברק ורעם דינו כמצוה עוברת וצריך לברך באמצע הלימוד אפילו תלמוד תורה דברים.

וכתב **הפסקי תשובות** (סימן רכז הערה 23) אם ההפסק יפריע לו ברצף, או כשלומד ברבים, הנמנע מלברך יש לו על מי לסמוך, ובפרט אם משער שימשיכו הברקים והרעמים גם לאחר שיסיים הלימוד.

סיפר **המהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל** (ספר הגדול בישראל תולדות הגר"י גרוסמן) ששמע מרבו **רבי זעקיל** שהיה תלמיד חבר **להחת"ס**, כי פעם באמצע השיעור הבחין רבו החת"ס להתלמידים שירכו על רעם באמצע השיעור, ואמר החת"ס סופר "מי שמסוגל לשמוע באמצע השיעור את קולו של הרעם לימודו אינו לימוד".

10. נתינת צדקה

מותר: לדעת הגר"ח **חיים קניבסקי זצ"ל** (בתורתו יהגה חלק ב עמוד 52), מותר למתנימי צדקה לעבור בבית המדרש

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. ביטול תורה: המבטל תורה מבטל עשה בשב ואל תעשה של והג'ת. דביבור גנאי וקלות ראש עובר בעשה של ודבר'ת. כם. ולא של לא יוכל איש לדבר. ויש מחמירים שגם בדברי חולין עובר. מחלוקת אם הלאו ועשה הוא דאורייתא או אסמכתא.
- ב. המפסיק ממשנתו: לדברים בטלים, מאכילין אותו גחלי רמים, וכאילו מתחייב בנפשו. המפסיק ממשנתו לדבר מצוה שאינה עוברת, לאו שפיר עבד, אולם אין מאכילין אותו גחלי רתמים, ו"א שמתחייב בנפשו.
- ג. אופני היתר: יש כמה אופני היתר, גמר את הענין, זמן קצוב ללימוד, לשאול מפני הכבוד ולהשיב לכל אדם, בלי קביעות, תנאי, סגירת הספר, לצורך הלימוד.
- ד. הפסק למצוה: מצות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, ולכן יפסיק רק למצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, או למצוה עוברת כגון קריאת שמע תפילה וברכת ברק ורעם. ולגבי צדקה מחלוקת אם יפסיק.
- ה. אחרי התפילה: שומע דברים שבקדושה באמצע הלימוד באותו חדר, מחלוקת אם יענה אמן ואמן יהא שמיה רבה, ויש פוסרים אם מפריע לו ברצף הלימוד, ויענה פסוק ראשון של קריאת שמע וקדושה וברכו ומודים וברכת כהנים.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן הזוכה בהגרלת גיליון 294 בסך 100 שקל מזומן האברך החשוב הר"ר יחיאל אומן שליט"א כולל אבני קודש - רצופות, מודיעין עילית

שאלה: האם מותר ללמד את בתו תורה?

באר הדינים באופנים הבאים; תורה שבכתב, תורה שבעל פה, דינים שחייבת בהם, משניות מוסר ומחשבה ביאורי תפילה? ומה הדין בלומדת מעצמה?

מקורות: גמ' (סוטה דף כא: טהור דף ג. דברים דף לה: טהור דף צד:). ספר חסידים (סימן שיג), רמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק א הל' יג); טור ושו"ע ונושאי כלים (סימן רמו סעיף ו).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחריו יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שוחח 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת רבקה הורביץ ע"ה בת הגאון רבי מאיר הכהן זצ"ל לבב"ע בחג השבועות ת.נ.צ.ב.ה.

עדכוני הלכה

מיעוט שיחה

כתב בספר ארחות יושר (ביטול תורה) בשם ההקדמה לספר בית אהרן בשם אביו הגר"א וולקין בשם הגר"א, וכן פירש בתפארת ישראל (אבות ג ז), שפירש את קנין התורה ב"מיעוט שיחה", אינו בשלילה, כלומר שיעמט בשיחה לגמרי מבלי הוציא אף דיבור מפיו. רק הכוונה להיפך, בחיוב, היינו לחייב מיעוט שיחה, שאם ילמוד אדם הרבה בלי הפסק דעתו תתבלבל עליו, ועל כן בכדי לאוקמי גירסא, צריך הוא מזמן לזמן לשיחה קלה. וכן מבואר בשמונה פרקים להרמב"ם (פרק ה) שמיעוט שיחה כשנצרך הוא דבר טוב.

נושא הגיליון הבא:

'ללמד בתו תורה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לזכות הר"ר רוד בן ר' משה אברהם שליט"א ולזכות הר"ר יהודה בן ר' נחמיה זידא שליט"א ולזכות התורם החפץ בעילום שמו שיזכה ללמוד ברציפות

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי ביוון
בית הוראה טלפוני
ביורוי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823